צד: הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ פ״ב מהל׳ גזלה והאבדה הלכה כ ופרישב״ם בהשגות ומה״מ סמג עשין עג טושו״ע ח״מ סי׳ שסב סעיף כ:

יב ב מיי׳ שם הל׳ י סמג שם טושו״ע ח״מ סי׳ שם סעיף ה:

יג ג מיי׳ פ״ט מהל׳ גזלה והאבדה הלכה יג ופ״ד מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קכג ועשין עג טושו״ע ח״מ סי׳ שפו סעיף ח:

יד ד מיי׳ פ״ד מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קנג טושו״ע י״ד סי׳ קמח סעיף ז:

טו ה ו ז טושו״ע ח״מ סי׳ שפו סעיף כ:

טז ח מיי׳ פ״ט מהל׳ גזלה ואבדה הל׳ יג סמג עשין עג טושו״ע ח״מ סי׳ שפו סעיף ח:

מוסף רש״י

הלכה כסתם משנה. רבי הוא סידר המשנה וכשנראה דברי מקום ודברו כמיעוט שאין סתם ולא אומר שם אומרו עליהן מי שלא יהו שניהן מפי אחד ונראין כפלגי נפש מפי המרובים ויעבור כמותן ביצה ב:). לא הספיק ליתנו לו. לתשמיש הגז לכהן (לעיל סו. צג:). עד שצבעו. יסרחל זה (חולין קלה.). פטור. דקנייה בשיעור דהוה ליה כמוציא מתנות כהונה לו שאכלן שם) ולמיס נמי לא נגזלו דלאו גזל גמור הוא, דלא מעלי לדידיה (לעיל צג:) לאין כהן יטול הומיעו בדין. דיטול ליתר אחר אחנגו, אבל קודם גלגמו מי שחנופו זכה בו (לעיל סו:). אינהו הוא לא הא אביהם חייב להחזיר. דמתלה דבה הנחל בתרא (קיב.) ומי אמרן עמך לדידיה הוא דאמריה רחמנא אהדר ליה דאיתי בהדך, דפיקיה דקרא דרישיה קאי, אל תקח אם לקחת החזר, אבל דגרים לא אהדר (ב״מ סב.). בורות שחין ומערות. דמתכנסין בהן מים ושותין בהן ונכ״ק (לעיל ג:) דפרש מאי בור ומאי שיח ומאי מערה (ביצה כט.).

ותנן לא הספיק ליתנו לו בו׳. תימה דלא מייתי מתני׳ דבהמה והזקינה עבדים והזקינו דמשלם כשעת הגזילה לקמן (דף לז:) ואפי׳ ר״מ לא פליג אלא בעבדים דליכא למימר דלדבריהם דרבנן קאמר להו כדבעי למימר לקמן (דף נה.) דהא ר״מ אית ליה דשיעור קונה גבי זומן למר לגבע (לקמן ק:) ועוד הא קתני גזל מטבע ונפדק משלם כשעת הגזילה (לקמן לז:) וי״ל דכל הני הוי מלי למימר דהוה סתם ואח״כ מתלוקת דפליגי לקמן (ק:) ר״מ ור״י [1]נצבעו לו אדום ונצבעו שחור ואע״ג דטעמא דר׳ יהודה לא משום דסבר שיעור אין קונה כמו שאפרש לקמן (ב) מ״מ היינו יכולים לדחות כן אבל ההיא דלא הספיק ליתנו אין לדחות דאפי׳ הוי סתם בחדא מסכת ומתלוקת במסכת אחריתי אית ליה לר׳ יוחנן הלכה כסתם משנה:

בימי רבי נשנית משנה זו. אור״ת דלא לפניו ולא לאחרו אלא לדורו דוקא תקן משום מעשה שהיה ולא לדורות הבאין דהא מעשים בכל יום שמקבלים מן הגזלנים ודנין דיני גזילות כי ההוא דגזל פדגא דתורא לקמן (דף לז:) וההוא נרשאה דגנב סיפרא (לקמן דף קטו.) וההוא רעיא דכפ״ק דב״מ (דף ה.) ומכאן דרבי אבא (ב״ב דף לג:) ואמר נמי באיזהו נשך (ב״מ דף סא:) דרבית קלוטה יוצאה בדיינין ולכך לא פריך לקמן אלא מבריתות דהוה שונה ר׳ מיא שהיה תלמידו של רבי ולא הקשה ממתני׳ דקתני משלם כשעת הגזילה לפי שהמשניות היו קודם רבי אלא שרבי סדרם אבל בריתות היה שונה ר׳ מיא מה שהיה מוסיף רבי על המשניות וי״א אומר דממתני׳ לא ה״מ למפרך דלא תקן רבי דאין מקבלים אלא מאומן בני אדם שרוב עסקם וממיתם בכך והיו נחוצים בגזל ורבית ומתפרנסים בכך כל ימיהם דקתני הגזלנין ומלוי ברבית דמשמע שאומנותם בכך וכן רועים וכל הנהו דמייתי אבל ממתניתין לא פריך שלא עשו תקנה מלקבל מאדם שגחל ומלוה ברבית באקראי בעלמא אבל אין לפרש דלהכי לא פריך ממתני׳ משום דרבי לא תיקן אלא באותם שעשו תשובה ובריתא דמוכח מינה מיירי בעבד תשובה מדקתני וחייבים להחזיר מפני כבוד אביהם מכ״מ ההיא דגזלנים ומלוי ברבית לא משמע דאיירי בעבדי תשובה ועוד שכל אדם יכול להעבירם שיעשה תשובה ויחזור מעצמו ולא יקבלו ממנו וכן ההיא דכל הכלים (שבת דף קכג:) דאמר ר׳ חנינא בימי נחמיה בן אלקיה נשנית משנה זו והיא דסוף אלו מציאות (ב״מ דף לג:) דקאמר בימי רבי נשנית משנה זו הכל מפרש ר״ת דלא נשנית אלא להוה דרא וכן ההיא דהוריות (דף יג:) ואין להאריך:

**אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה א״ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דבר תורה גזילה הנשתנית חוזרת בעיניה [6]שנאמר [7]והשיב את הגזלה אשר גזל מכל מקום ואם תאמר משנתנו [8]משום תקנת השבים ומי אמר ר׳ יוחנן הכי [9]והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן [10]לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור אמר להו ההוא מדרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן כגון שגזל עצים משופין ועשאן כלים [2]דהוה ליה שינוי החוזר לברייתו: [11]תנו רבנן [2]הגזלנין [12]ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה א״ל אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה באותה שעה אמרו הגזלנין ומלוי רביות שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו מיתיבי [13]הניח להם אביהם מעות של רבית אע״פ שהן יודעין שהן רבית אין חייבין להחזיר אינהו הוא דלא הא אביהם חייב להחזיר בדין הוא דאביהם נמי אינו חייב להחזיר והא דקתני בדידהו [14]משום דקא בעי למתני סיפא הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תנא רישא נמי בדידהו ומפני כבוד אביהם חייבין להחזיר אקרי כאן [2]ונשיא בעמך לא תאור [15]בעושה מעשה עמך [16]כראמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהדורי שלא הספיק להחזיר עד שמת תא שמע [17]הגזלנים ומלוי ברבית אע״פ שגבו מחזירין גזלנין מאי שגבו איכא אי גזול גזול ואי לא גזול לא גזול אלא אימא הגזלנין ומאי ניהו מלוי רביות אע״פ שגבו מחזירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם אלא למה מחזירין לצאת ידי שמים ת״ש [18]הרועים והגבאין והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למכירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם ואלא למה מחזירין לצאת ידי שמים אי הכי אמאי תשובתן קשה ועוד אימא סיפא [19]ושאין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור ואמר רב חסדא [3]בורות שיחין ומערות אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה והשתא דאמר רב נחמן [20]בשאין גזילה קיימת אפילו תימא אידי ואידי לאחר תקנה ולא קשיא כאן אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. כלומר הכי אמר שמואל יש שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה: הנשפנים. אע״פ שנשתנה מחרת בעייניה כמות שהיא עכשיו ואפי׳ השביחה דשיעור לא קני: וא״ל משנתנו. דקתני דלא משלם כלים אלא דמי עצים אלמא קני בשיעור: עד שצבעו פטור. לגמרי והכא תקנת השבים אינה ואפי׳ הכי קני בשיעור: מפניפון מוקי לה רבי יוחנן בגוזל עצים משופים כו׳. משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשיעור כי אלו לאו שיעור הוא: אין רוח חכמים נוחה הימנו. [21]אין רוח חכמה ותפילות בקרבו: אין מייבין להחזיר. דכמיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מידי דקניהנו בשיעור רשות וקסבר רשות (a) יורש כרשות לוקח דמי: המפוייס. דבר הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והמיתה ליורשיו: בטושה מעשה עמך. חס לא עשה מעשה עמו ואינן מייבין בכבודו: רב פנחס. נחומר בקודש (מגילה כו.): ואי לא גזול לא גזול. ואמאי קרי להו גזלנין: אע״פ שגנבו. וכל שכן לא גנבו דמקרעינא שטרא: הרועים. גזלנים הם לרעות בהמות בשדות אחרים: גבאים. של מלך לגבות כסף גולגלתא ואדרונא ושקלי טפי: המוכסים קשה. שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר: ומחזירין למכירין. למי שמכיר שלו שגזלוהו: בורות שיחין ומערות. להכניס בהן מים לשתות דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הגזלנים. אלמא אהדורי בעי: קודם תקנה. שבימי רבי נשנית משנה זו דמסייע למהדר: גזילה

ועוד שכל אדם יכול להעבירם שיעשה תשובה ויחזור מעצמו ולא יקבלו ממנו וכן ההיא דכל הכלים (שבת דף קכג:) דאמר ר׳ חנינא בימי נחמיה בן אלקיה נשנית משנה זו והיא דסוף אלו מציאות (ב״מ דף לג:) דקאמר בימי רבי נשנית משנה זו הכל מפרש ר״ת דלא נשנית אלא להוה דרא וכן ההיא דהוריות (דף יג:) ואין להאריך:

הא אביהם חייב להחזיר. ואם תאמר לגאת ידי שמים קאמר ויש לומר דדייק מדנקט לשון מייבין דהוה ליה למימר אין מחזירין דהוה משמע הא אביהן מחזיר לגאת ידי שמים: **אי** עשה תשובה בו׳. וא״ת ולימא כגון שלא קיבלו ממנו דאין מקבלין מהם וי״ל דאם החזיר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין בנים להחזיר מפני כבוד אביהן דהו ליכא דגמרי מ״ג בדבר המפורש ומקבלין מהן מפני כבודו ומשני בשלא הספיק להחזיר עד שמת לפיכך חייבים בנים להחזיר מפני כבוד אביהן ומקבלין מהן דלא שייכא תקנה גבי בנים ועי״ל מאי בעי גביה דאיבעי ליה למוכרו או להוליא מתחת ידו ומדלא חשש לכבודו מ״כ אמאי חייבין בנים להחזיר וכן ל״ל בחיהו נשך (ב״מ דף סב. ושם ד״ה תנאי) דשם לא יתכן לפרש בע״א דפריך מהא בריתא למ״ד רבית קלוטה אין יוצאה בדיינין דמשמע הא אביהן חייב להחזיר ומשני כי הכא ופריך אי עבד תשובה מאי בעי גביה ומאי קושיא אי רבית קלוטה אין יוצאה בדיינין אין חייב להחזירה אפילו לגאת ידי שמים כדמוכח התם דפריך מהיכא דמייתי בסמוך הגזלנים ומלוי רביות ומשני מחזירין ומשני תנאי היא ולא משני בנא לגאת ידי שמים כדמשני הכא בסמוך דכיון דדרשינן למיתה ניתן ולא להשבון או למורא ניתן ולא להשבון אפי׳ לגאת ידי שמים לא מחייב ולא כפי׳ ריב״ן שפירש למורא ניתן (a) הירא את ה׳ והחרד מילאתו ולא להשבון על פי ב״ד אלא ל״ל דהכי פריך מאי בעי גביה דכיון דלא חשש למוכרה ולהוליאה או להחזירה מפני כבודו מו לא מחייבי בנים משום כבוד אביהן: **לצאת** ידי שמים. בפרק איזהו נשך לא ה״מ לשנויי הכי למ״ד רבית קלוטה אינה יוצאה בדיינין דלדידיה אפי׳ לגאת ידי שמים לא מחייב כדפרישית וסוגיא דהכא כמ״ד רבית קלוטה יוצאה בדיינין אלא דמיקרו דאין מקבלין מדרבנן ולא שייך לשנויי הכא תנאי היא כדמשני התם דהנהו תנאי דהתם קדמו כאן

מסורת הש״ס

(a) לעיל סו:, ב) [שבת מו. וש״נ], ג) [חולין קלה. לעיל סו. נב:], ד) [תוס׳ שביעית פ״ח], ה) ב״מ סב. [תוס׳ דב״מ שם ד״ה] לקמן קיב., ו) [שבת ל. וש״נ מרגיס סח: וש״נ], ז) ב״מ [מח:] סב. יומות כב: סנהדרין פה. [ב״ב ד. מכות ח:], ח) מגילה כו., ט) ב״מ סב., י) [תוספתא דב״מ פ״מ], כ) כילה כט. ע״ש, ל) כתוס׳ ר״פ אחת, נלגלגת לו תחוס. וכל״ל.

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הֻפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:
ויקרא ה כג
2. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר:
שמות כב כז

הגהות הב״ח

(a) רש״י ד״ה אין מייבין וכו׳ וקסבר רשות. נ״ב ע״ל נמ׳ בתרא רים דף קיב: (ב) תוס׳ ד״ה ותנן וכו׳ שאפרש לקמן. נ״ב נדף לה ע״ב בד״ה בשנה לפי פר״ת: (ג) ר״ה לא עשה וכו׳ כפי׳ רי״ן שפירש למורא ניתן ליראה אם כ׳ שיש לו להחזיר מילאתו:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה אין רוח חכמים כו׳ אין רוח חכמה. עי׳ תו״ט פ״ג משנה י׳ דמגילה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com